

Met de invoering van Passend Onderwijs is er meer dan ooit sprake van inclusief onderwijs. Verschillende leerlingen met verschillende achtergronden zitten in één klas. Voor de leerkracht brengt dit een grote uitdaging met zich mee. Hij moet immers omgaan met uiteenlopende gedrags- en leerproblemen. Hoe kan de leerkracht hierin ondersteund worden?

GEDRAGSMETHODE IN REGULIER ONDERWIJS GETEST IN PRAKTIJK

DRUK EN DWARS

Jasna Mujakovic & Maruschka Sluiter

Vanuit Druk & Dwars, een project dat zonder diagnose laagdrempelige hulp en handvatten biedt aan ouders en leerkrachten die moeilijkheden ervaren door druk en dwars gedrag van kinderen, staat de visie centraal de omgeving van kinderen te versterken in het omgaan met dit soort gedrag. Het idee is om de oplossing niet zozeer in het kind te zoeken, maar de omgeving hulp te bieden zodat deze beter weet te reageren op druk, dwars en ongeconcentreerd gedrag. Om deze ondersteuning voor leerkrachten te bewerkstelligen is er gebruik gemaakt van de methode Druk in de Klas.

De methode Druk in de Klas is ontwikkeld door de Vrije Universiteit en is bedoeld als zelfhulp om druk en ongeconcentreerd gedrag in de klas bij kinderen in het regulier onderwijs aan te pakken.

Time-out

De leerkracht ontvangt een handleiding waarin gedragstherapeutische principes beschreven staan. De methode bestaat uit 4 niveaus, die elk een andere intensiteit aangeven, en bevat zowel een klassikale aanpak als een individuele aanpak voor specifiek geselecteerde leerlingen met druk/dwars gedrag. Een van de onderdelen van de methode is de time-out. Tijdens de time-out heeft de leerling de mogelijkheid

te kalmeren; het is niet bedoeld als straf. Behalve de time-out wordt er eveneens gebruik gemaakt van een beloningssysteem. Als aanvulling op het onderzoek van de VU willen we bij Druk & Dwars kijken of deze methode geschikt is om het klassenklimaat te versterken en de zelfeffectiviteit van leerkrachten te vergroten.

Bewust van eigen gedrag

Op een aantal scholen in Groningen is de methode Druk in de Klas door leraren uitgevoerd. De reacties van leraren op het gebruik van de methode waren wisselend; de methode liep niet zoals ze hadden verwacht. We hebben daarop besloten om het gebruik van de methode te evalueren door de deelnemende leerkrachten te vragen naar hun ervaringen met de methode. De leerkrachten gaven aan dat ze zich iets meer bewust zijn geworden van hun eigen gedrag in moeilijke situaties met ongeconcentreerde en drukke kinderen en dat ze hun gedrag ook een beetje hebben aangepast naar aanleiding van het gebruik van de methode. Ook zien de meesten dat er meer rust in de klas

Geen diagnose, wel ondersteuning

Druk & Dwars is een gezamenlijk project van de Hanzehogeschool, de Rijksuniversiteit Groningen en vijf noordelijke gemeenten: Groningen, Stadskanaal, Delfzijl, Appingedam en Loppersum. In deze gemeenten bieden we voor-

lichting, begeleiding aan ouders en leerkrachten die beter willen leren omgaan met druk en dwars gedrag van kinderen tussen de 4 en 12 jaar. Voor deze ondersteuning is geen psychiatrische diagnose bij het kind nodig.

en meer tijd voor lesgevende taken is. Bijna alle leerkrachten geven aan dat de methode niet past bij de groep of leerling in kwestie. Er is volgens hen een methode nodig die meer gericht is op zwaardere gedragsproblemen. De meeste leerkrachten geven bovendien aan dat er op de school niemand aanwezig is die de methode volledig kent waar ze met vragen terecht kunnen. Ook konden niet alle leerkrachten zich volledig vinden in de inhoudelijke componenten van de methode, waardoor zij sommige onderdelen achterwege niet hebben uitgevoerd. Het gebruik van de methode dient volgens de VU aan een aantal voorwaarden te voldoen. Er zou iemand op de school aanwezig moeten zijn met veel kennis van de methode,

Er moet iemand op school zijn met kennis van de methode

bijvoorbeeld een IB'er. De methode zou bovendien gebruikt moeten worden zoals bedoeld – dus met gebruik van alle onderdelen. Veel leerkrachten in ons onderzoek hebben slechts delen van de methode ingezet/gebruikt. Naar verwachting is daarmee gedeeltelijk te verklaren waarom zij de methode minder bruikbaar vonden.

Alle onderdelen uitvoeren

Uit onze evaluatie is gebleken dat de methode Druk in de Klas door de leraren uit onze onderzoeksgroep niet geheel gebruikt is zoals bedoeld. Na een terugkoppeling met de VU is het belang van het inzetten van alle onderdelen

duidelijk geworden. Dit betekent dat leerkrachten die in de toekomst gebruik willen maken van de methode, daarom goed op de hoogte moeten zijn van wat dit van hen vraagt. Zij dienen achter alle onderdelen van Druk in de klas te staan en alle onderdelen uit te voeren. Ook moet er op school iemand beschikbaar zijn die de methode goed kent en leraren bij het gebruik ervan kan ondersteunen. Aan leerkrachten die deze methode niet volledig onderschrijven en die geen beroep kunnen doen op een expert in de school, kan beter een alternatief worden geadviseerd.

Complexere problemen

Een aantal leerkrachten is van mening dat er een methode ontwikkeld zou moeten worden voor meerdere doelgroepen; voor jongere kinderen, kinderen met uiteenlopende gedragsproblemen en kinderen die meerdere en zwaardere problemen ervaren tegelijkertijd. De huidige methode is bijvoorbeeld in het speciaal onderwijs al niet goed toepasbaar, omdat daar vaak sprake is van complexere problemen die bij de kinderen spelen. Het verdient daarom aanbeveling om eerst nader onderzoek te doen naar de behoeften van leerkrachten met betrekking tot begeleiding bij druk en ongeconcentreerd gedrag van leerlingen. Het is zeer belangrijk om eerst de vraag uit het werkveld te achterhalen, voordat er vanuit Druk & Dwars een alternatief wordt ontwikkeld.

Jasna Mujakovic is projectcoördinator Druk & Dwars en onderzoeker bij het lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving van de Hanzehogeschool Groningen.

Maruschka Sluiter is promovendus bij de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen.

Zelfmoordpiek

Na een piek in 2017 is het aantal zelfmoorden onder Nederlanders jonger dan twintig jaar oud weer terug op het niveau van 2016 en de jaren daarvoor. In 2017 pleegden 81 jongeren zelfmoord, terwijl het aantal zelfmoorden onder jongeren tussen 1971 en 2016 nooit hoger werd dan 58. Vergeleken met 2017 daalde het aantal jongeren dat afgelopen jaar zelfmoord pleegden met bijna 40 procent. 51 tieners pleegden in 2018 zelfmoord. Dat heeft het CBS bekend gemaakt.

Wachten, wachten...

In de gespecialiseerde jeugdhulp moeten jongeren wachten. Wachten op onderzoek, op behandeling, op een plek om te wonen. Soms duurt het wachten kort, maar vaker duurt het lang: van maanden tot soms wel meer dan een jaar. De lange wachttijden hebben een grote impact op de jongeren en het gezin waar ze uit komen. Het leidt tot verergering van de problemen, tot uitval op school en grote spanningen bij de ouders. Toch liggen oplossingen onder handbereik. Dat blijkt uit gesprekken die de Rotterdamse kinderombudsman Stans Goudsmit voerde met jongeren die ervaring hebben met gespecialiseerde jeugdhulp.

Inclusiviteit

Scholen nemen steeds vaker zelf het voortouw om meer zorgleerlingen in gewone klassen te plaatsen. Het initiatief om passend onderwijs naar de geest van de wet uit te voeren, komt daarmee vanuit de onderwijssector zelf. Tientallen scholen en onderwijsorganisaties werken nu samen om inclusief onderwijs in de praktijk te brengen via de website www.naarinclusieveronderwijs.nl.